

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER

27^E JAARGANG

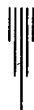
WOENSDAG 29 JULI 1942

No. 1384

N.V.
Stoomvaart-Mij. „Nederland”
Amsterdam

||

N.V.
Rotterdamsche Lloyd
Rotterdam

SMIT
SLIKKERVEER

DYNAMO'S
MOTOREN
APPARATEN
INSTALLATIES

Hypotheekbanken en Woningmarkt in Nederland

door

Ch. GLASZ

15de publicatie van
het Nederlandsch.
Econom. Instituut

Prijs f 1.55*

(Prijs voor donateurs en
leden van het N.E.I. f 1.10)

Verkrijgbaar in den boekhandel

Uitgave:

De Erven F. Bohn N.V. — Haarlem

Wat is de

HOLLERITH Boekhoud- en Statistiek-DIENST

Deze dienst vormt een afdeling van ons bedrijf, die over een uitgebreide, moderne WATSON Machine Installatie (HOLLERITH Systeem) beschikt, alsmede over een staf van deskundig bedienend personeel, om **alle administratieve werkzaamheden en statistieken**, tegen een redelijk tarief, feilloos en snel volgens het HOLLERITH Systeem uit te voeren.

Vraagt nadere Inlichtingen aan de:

WATSON BEDRIJFSMACHINE MAATSCHAPPIJ N.V.
HOOFDVERTEGENWOORDIGING VOOR NEDERLAND DER
INTERNATIONAL BUSINESS MACHINES CORPORATION te
NEW-YORK.
Frederiksplein 34, Amsterdam C — Telef. 33656-31856

R. Mees & Zoonen

Ao. 1730

BANKIERS EN ASSURANTIE-MAKELAARS

ROTTERDAM
AMSTERDAM (Ass.)
's- GRAVENHAGE
DELFT — SCHIEDAM
VLAARDINGEN

BEHANDELING VAN ALLE
BANKZAKEN

BEZORGING VAN ALLE
ASSURANTIËN

NEDERLANDSCHE HANDEL-MAATSCHAPPIJ, N.V.

69 KANTOREN IN NEDERLAND

AAN- EN VERKOOP VAN EFFECTEN
ADMINISTRATIE VAN VERMOGENS
BEWINDVOERING

UITVOERING VAN UITERSTE WILSBSCHIKKINGEN

De Naamlooze Vennootschap

Maandblad voor den Ondernemingsvorm en het
Bedrijfswezen in Nederland en Nederlandsch-Indië

Inhoud Juni-aflevering 1942

No. 3, Jrg. 21

Speciaal Belastingnummer:

Overdrachtsbesluit en Overgangsbesluit Commanditaire
Vennootschappen ..... Mr. Dr. H. F. A. Völlmar.
De nieuwe fiscale positie van de N.V., H. J. Hofstra.
Het subject der vennootschapsbelasting, Mr. H. A. Zeven.
Het voorwerp der vennootschapsbelasting,

Mr. Dr. E. Tekenbroek.
De vermogens-vaststelling in het besluit Vennootschaps-
belasting ..... R. A. Dijker.
De voorkoming van dubbele belasting, Mr. J. R. Schaafsma.
De overgang van winstbelasting naar vennootschaps-
belasting ..... W. H. Meyburg.
De herleide overgangsreserve .... Mr. L. M. M. Nijst.
De ondernemingsbelasting, Mr. H. A. M. van den Dries.
De ondernemingsbelasting en de Gemeenten

Dr. A. F. C. Stapel.
De vermogensbelasting 1942 ..... Mr. L. A. Pieters.

Abonnementsprijs f 10.50 per jaar.

Juni-aflevering (dubbel nummer) f 2.—.

Uitgave: H. v. d. Marck's Uitgevers Maatschappij N.V. ROERMOND
POSTREKENING 61631. — OOK VERKRIJGBAAR IN DEN BOEKHANDEL.

KONINKLIJKE NEDERLANDSCHE BOEKDRUKKERIJ H. A. M. ROELANTS — SCHIEDAM

Onze speciale afdeling: Drukwerk voor contrôle en
administratie, levert alle voorkomend drukwerk op
dit gebied concurreerend, snel en accuraat.

Uitgifte-apparaten in groote verscheidenheid van werk-
wijze en capaciteit naar de behoeften van elk bedrijf.
Onze terzake-kundige staf is te allen tijde voor gratis
advies te Uwer beschikking.

Tel. 69300
(3 lijnen)

Ter vervanging van haar door brand verloren gegane voorraad nummers van
Economisch-Statistische Berichten en Economisch-Statistisch Maandbericht
van den jaargang 1940, zou de redactie het zeer op prijs stellen, indien de
lezers, die hun exemplaren kunnen missen, deze aan haar zouden willen afstaan.

De Scheepsbouw- nijverheid in Nederland

door

Ir. J. W. BONEBAKKER

Publicatie no. 16 van het
PRIJS Nederlandsch Econom.
f 1.55* Instituut

Donateurs en leden f 1.10

Verkrijgbaar in den Boekhandel

Uitgave van de

ERVEN F. BOHN - HAARLEM

TINRESTRICTIE EN TINPRIJS

door M. J. Schut

31ste Publicatie van het Neder-
landsch Economisch Instituut.

Prijs f 1.55*

(Prijs voor donateurs en leden
van het N.E.I. .... f 1.10)

Verkrijgbaar i. d. boekhandel

UITGAVE:

De Erven F. Bohn N.V., Haarlem

Derde Gewijzigde Druk

van

Egalisatiefondsen en Monetaire Poli- tiek in Engeland, Nederland en de Vereenigde Staten

door

Prof. Dr. H. M. H. A. van der Valk

30ste Publicatie van het Neder-
landsch Economisch Instituut.

Prijs f 2.10*

(Prijs voor donateurs en leden
van het N. E. I. f 1.50)

Verkrijgbaar in den Boekhandel

Uitgave: De Erven

F. BOHN N.V., HAARLEM

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

27^E JAARGANG

WOENSDAG 29 JULI 1942

No. 1384

HOOFDREDACTEUR:

M. F. J. Cool (Rotterdam).

PLAATSVERVANGEND HOOFDREDACTEUR:

H. W. Lambers (Zwartewaal).

Redactie en administratie: Pieter de Hoochweg 122, R'dam-W.

Aangeteekende stukken: Bijkantoor Ruigeplaatweg.

Telefoon Nr. 35000. Postrekening 8408.

Abonnementsprijs voor het weekblad, waarin tijdelijk is opgenomen het Economisch-Statistisch Maandbericht, franco p. p. in Nederland f 20,85* per jaar. Buitenland en kolonien f 23,— per jaar. Abonnementen kunnen met elk nummer ingaan en slechts worden beëindigd per ultimo van elk kalenderjaar. Losse nummers 50 cent. Donateurs en leden van het Nederlandsch Economisch Instituut ontvangen het weekblad gratis en genieten een reductie op de verdere publicaties. Adreswijzigingen op te geven aan de administratie.

Advertenties voorpagina f 0,28 per mm. Andere pagina's f 0,22 per mm. Plaatsing bij abonnement volgens tarief.

INHOUD:

	Blz.
De voorgeschiedenis van de reorganisatie der openbare arbeidsbemiddeling in Nederland door W. van der Mast	338
De economische positie van Zwitserland door J. Zijlstra	340
Ingezonden stukken	344
Beleggingsvragen door Dr. B. H. Holsboer	345
Overheidsmaatregelen op economisch gebied	345
Statistieken	
Bankstaten. — Stand van 's Rijks kas	346

GELD- EN KAPITAALMARKT.

De verkrapping, welke de vorige week op de *geldmarkt* viel waar te nemen, heeft zich, zooals te verwachten was, niet verder voortgezet, omdat de belangrijkste oorzaak daarvan, t.w. de nu eenmaal steeds tegen den medio van iedere maand waarneembare tendens tot grootere vraag naar schatkistpapier, al weer geruimen tijd is uitgewerkt. Wel heeft de Agent zijn verdere afgiften voortgezet, doch voor de markt had zulks geen verkrappende consequenties, gezien de voortgezette toevloeiing van buitenlandsche wissels naar de Nederlandsche Bank, gevoegd bij de verruiming, welke de markt onderging van de plaatsing van schatkistpapier door den Agent rechtstreeks bij de Nederlandsche Bank, een proces dus omgekeerd aan dat, hetwelk de vorige week uit de weekbalans bleek, toen het rechtstreeks ondergebrachte schatkistpapier in één week tijds een daling van niet minder dan f 50 miljoen te zien gaf.

In ieder geval is van de krappere tendens op de callmarkt niets meer te bespeuren. Van de zijde der banken blijft er vooralsnog een groote belangstelling bestaan voor het papier met langen looptijd, waartegenover papier met korteren looptijd — 6-, 7-, 8-maandspapier — wordt afgegeven tegen prijzen, welke in bepaalde gevallen 3/16 pCt. liggen boven de prijzen van den Agent. Gezien de hogere prijs, welke echter op het langlopende papier valt te maken, bieden dergelijke ruilingen toch wel degelijk voordeel.

Met uitzondering van de 3½ pCt. Staatsleening 1941, welke in de afgelopen week haar hoogsten koers sedert haar uitgifte wist te halen, nl. 101¼, waren vrijwel alle staatsfondsen wat zwakker gestemd, met name de 4 pCt. leening 1940 met belastingfaciliteit, de 3 pCt. leening 1937, alsmede de gestaffelde leening. Op de pandbrievenmarkt was de belangrijkste gebeurtenis van deze week het bericht, dat het den hypotheekbanken wederom zou worden toegestaan 3½ pCt. pandbrieven boven pari uit te geven, evenwel tot geen hooger koers dan 102¼ pCt. De hypotheekbanken zullen dit besluit ongetwijfeld met vreugde hebben begroet, omdat hierdoor de opbrengst der geplaatste pandbrieven een belangrijke stijging ondergaat. Op de pandbrievenmarkt had het besluit dit effect, dat verschillende pandbrieven de voor afgifte vastgestelde grens niet overschreden.

Op de *aandeelenmarkt* viel in de afgelopen week een tamelijk levendige belangstelling waar te nemen, culmineerende op het einde der week, toen vooral voor aandelen Philips een zeer groote belangstelling aan den dag werd gelegd, mede in verband met het circuleerende gerucht van bijscheping der aandelen, waardoor een oogenblik een koers van 324 kon worden behaald. Ook andere waarden als Unilever en Koninklijke Olie lagen evenwel vast in de markt; eerstgenoemd fonds bereikte een koers van 177 en laatstgenoemd van 344. Cultuurwaarden bleven, met uitzondering van Amsterdam Rubber en H.V.A., echter betrekkelijk weinig gezocht.

DE VOORGESCHIEDENIS VAN DE REORGANISATIE DER OPENBARE ARBEIDSBEMIDDELING IN NEDERLAND.

Gedurende het afgelopen jaar heeft de openbare arbeidsbemiddeling wel heel sterk in het centrum der belangstelling gestaan. En geen wonder, de verschillende bestuursmaatregelen, welke van hoogerhand werden getroffen, hebben ten eerste door de reorganisatie, welke 1 Mei 1941 in de openbare arbeidsbemiddeling werd tot stand gebracht, en ten tweede door de aan het bedrijfsleven opgelegde verplichting, zich voor de afdoening van bepaalde aangelegenheden met de organen der arbeidsbemiddeling in verbinding te stellen, op grondige wijze den naam der nieuwe organisatie, onder veler oog gebracht. Toch zou het onjuist zijn te meenen, dat het tot stand komen van het apparaat, waaraan thans de arbeidsbemiddeling is opgedragen, als zoodanig geheel moet gezien in het licht der gebeurtenissen in dit laatste jaar. Dit te voorkomen en tevens te doen zien, welke betekenis aan de nieuwe organisatie moet worden toegekend, is het doel van onderstaande beschouwing¹⁾. Hopelijk wordt daarmee bereikt, dat wordt ingezien, dat ook hier de Nederlandsche uitdrukking geldt: „In het verleden ligt het heden, in het nu wat worden zal”.

In de oudere geschriften over arbeidsbemiddeling treft het, dat oprichting van arbeidsbeurzen wordt gemotiveerd met algemeene argumenten, welke alle een sociaal-filantropisch aspect hebben. In het „Tijdschrift van den Nederlandschen Werkloosheidsraad”, dat voor bestudeeren van dit en hiermede verwante vraagstukken wel als een bronnen-publicatie kan worden aangemerkt, blijkt dit wel heel sterk; wanneer kennis wordt genomen van de oudere jaargangen. Zoo kan in een artikel over „De oudste arbeidsbeurs” van W. F. Detiger, voorkomend in den jaargang 1918, een uitgebreid relaas worden gelezen over de bij uitstek ongunstige periode omstreeks 1880, waarbij in het bijzonder de nadruk wordt gelegd op de wijze, waarop in den nood der armen werd voorzien. Het vraagstuk der werkloosheid deed zoeken naar wegen, om deze zooveel mogelijk te beperken en als een van de middelen ter bereiking van dit doel oordeelde men het gewenscht, over te gaan tot oprichting van arbeidsbeurzen. In een circulaire uit het jaar 1885, welke werd rondgezonden om tot een constituerende vergadering van een arbeidsbeurs te komen, valt deze passage op: „De werknoed van gepasseerden winter bracht den mede-ondertekenaar . . . . . op de gedachte, in de uitgifte van de „Betrekkinggids” een onderneming op touw te zetten, die bij veel nut ook gunstige financiële resultaten beloofde. Toch was deze poging slechts een „proefneming”, ...”. Het is de werkloosheid, die den stoot gaf tot de ontwikkeling der arbeidsbemiddeling en wel meer in het bijzonder om het leed, dat daardoor aan zoo talloze werknemers werd berokkend. Eerst later ontstaat de belangstelling van werkgeverszijde anders dan uit sociaal-filantropische overwegingen. Het belang, ook voor het bedrijfsleven, van een vlotte bemiddelingsinstantie op het terrein van den arbeid zag men niet. Heel sterk spreekt dit uit een artikel van den reeds genoemden schrijver, voorkomend in jaargang 1930, waarin het vraagstuk „subsidieering van confessioneele arbeidsbeurzen” ter sprake wordt gebracht. De schrijver zelf geeft te kennen, dat hij van deze subsidieering een voorstander is. Ook hier ligt dus het zwaartepunt bij den werknemer, die aan werk moet worden geholpen. Men beschouwt arbeidsbemiddeling eenigermate gelijkwaardig aan de voorlichting bij beroepskeuze, ten aanzien waarvan wel terdege de levens- en wereldbeschouwing van hen, die de voorlichting

¹⁾ Bij de samenstelling van dit artikel is er rekening mede gehouden, dat de bijdrage van Mr. H. J. Morren „Het Rijksarbeitsbureau” in „E.-S.B.” van 6 November 1940, pag. 670 e. v. een oriënteerend overzicht over de laatste wijzigingen bevat.

behoeven van beteekenis is en waarmede door de(n) adviseur(seuze) zoodanig moet worden rekening gehouden, dat niet sprake is van een simpel respecteeren. Dit laatste is nl. het geval bij de arbeidsbemiddeling, waarbij moet worden tegemoet gekomen aan verlangens te dien aanzien van werkgevers en werknemers. Dit principe is neergelegd in het nog geldende artikel 4 der Arbeidsbemiddelingswet 1930, luidende als volgt:

„De godsdienstige, staatkundige of maatschappelijke overtuiging van hen, die van de tusschenkomst van de organen der openbare arbeidsbemiddeling gebruik maken, en hun al of niet aangesloten zijn bij eenige vereeniging mogen niet leiden tot het verlenen van voorrang bij de bemiddeling, tenzij hij, die de tusschenkomst inroept, te dezen aanzien bepaalde wenschen heeft kenbaar gemaakt”.

Toch dient opgemerkt, dat hoewel men voorstander is van deze subsidieering van confessioneele arbeidsbeurzen, men ook zoekt naar argumenteering van bedrijfssoopunt uit. In het aangehaalde tijdschriftartikel staat namelijk:

„Als de Katholieken van oordeel zijn, dat Katholieke arbeiders en Katholieke patroons bij elkaar hooren, is dat ons inziens een zaak, waar zij alleen over hebben te beslissen. En als ze de meening uitspreken, dat een openbare arbeidsbeurs dat streven niet kan bevorderen, dan hebben ze daar gelijk in.”

Dat deze aangelegenheid der subsidieering onderwerp van bespreking uitmaakt, is op zichzelf echter een bewijs, dat de arbeidsbemiddeling als zoodanig nog niet werd gezien als een instituut, mede dienende het belang van het bedrijfsleven. Ook als een onderneming met personen van één richting werkt, is daarmede niet bereikt, dat zij een in dit bedrijfsleven geheel afzonderlijke plaats inneemt.

Nog een ander sprekend argument moge dienen om er op te wijzen, dat de band, welke de organen der arbeidsbemiddeling aan het bedrijfsleven behoort te binden, op niet voldoende wijze in acht werd genomen. Het bedrijfsleven zag nl. meerdere zelfstandige organen, zoowel overheidsorganen als particuliere instellingen, zich met de arbeidsbemiddeling belasten, in stede, dat tegenover dat bedrijfsleven, één orgaan der arbeidsbemiddeling stond. In den loop der jaren trad hier verbetering in, doordat in het bijzonder bij de Arbeidsbemiddelingswet 1930 is gezorgd voor een onderling verband tusschen de gemeentelijke arbeidsbeurzen en correspondentschappen; het bleef echter een feit, dat de behartiging van dit belang bleef opgedragen aan de besturen der gemeenten, die als zoodanig met onderling afwijkende inzichten zich van de behartiging dezer bemoeiingen kweten. De regeling, welke ten aanzien van de particuliere arbeidsbemiddeling werd getroffen, mag als van bijkomstig belang hier buiten beschouwing blijven. Wordt dan ook in het vervolg gesproken van arbeidsbemiddeling, dan wordt steeds bedoeld op de openbare arbeidsbemiddeling.

Valt voor den oorlog derhalve in de daadwerkelijke ontwikkeling der arbeidsbemiddeling maar een zeer langzaam voortschrijden naar de meer moderne gedachte, dat niet alleen het sociale, maar ook het economisch aspect der arbeidsbemiddeling niet uit het oog mag worden verloren, te bespeuren, door de voortdurende samenwerking met het bedrijfsleven werd het evenwel steeds meer duidelijk, dat de arbeidsbemiddeling ook met betrekking daartoe een belangrijke taak te vervullen heeft. Dit kwam o.m. tot uitdrukking, wanneer werkgevers voor bijzondere personeelsvoorzieningen kwamen te staan en bij het treffen van hun voorzieningen ook een beroep deden op de openbare arbeidsbemiddeling. Meermalen bleek dan, dat het belang van den werkgever en daarmede van het bedrijfsleven zeer goed gediend werd. Vooral de bemiddeling voor de Bataafsche Petroleum Mij. naar Suriname was evident. Ook de practische ervaring der arbeidsbemiddeling in het buitenland gaf in dat opzicht voldoende feiten te zien. Zoo in de Vereenigde Staten van Amerika, waar omstreeks het

beëindigen van den oorlog 1914—1918 een belangrijke verspilling bestond in het door concurrerende werkgevers en regeeringsdepartementen onafhankelijk van elkander werven van arbeiders. In verband hiermede werd de President Wilson op 1 Augustus 1918 een speciale verordening uit, welke aan werkgevers verbood ongeschoolde arbeiders te werven op andere wijze dan door de tusschenkomst van den Dienst der Arbeidsbemiddeling of op door dezen Dienst goedgekeurde methoden. Voorts moet in dit licht worden gezien de door de U.S.A. in die periode geleide campagne om arbeidskrachten te verzekeren voor de levensmiddelenproductie. In andere landen vallen soortgelijke verschijnselen waar te nemen.

In Nederland valt de aandacht op de belangstelling, welke men toonde voor het stichten van zgn. vakafdelingen aan de arbeidsbeurzen, die onder deskundige leiding en voor speciale bedrijven of groepen van bedrijven, zooals bouwbedrijven, scheepvaart, koffiehuis- en hotelwezen, handels- en kantoorbedienden, enz. werden ingesteld. Dit alles heeft mede tengevolge gehad, dat zoowel in de literatuur als op conferenties werd vooruitgelopen op de feitelijke ontwikkeling der openbare arbeidsbemiddeling en dat de geesten vatbaar werden gemaakt voor een organisatie, welke komen moest en welke in Nederland op 1 Mei 1941 zijn beslag kreeg.

Op eenige belangrijke momenten in deze ontwikkeling moge de aandacht worden gevestigd. Het eerste is een artikel van Jac. Bakker in het reeds eerder genoemde tijdschrift (jaargang 1923), dat als titel heeft: „Arbeidsbemiddeling rijkszaak”. De schrijver ontwikkelt zijn gedachten aan de hand van een publicatie van het Internationaal Arbeidsbureau, houdende een overzicht van de regelingen, welke er ten aanzien van de arbeidsbemiddeling in de verschillende landen bestaan. Hij leidt daaruit af, dat in het bijzonder de intercommunale arbeidsbemiddeling overal van groot belang blijkt te zijn en dat het uit dien hoofde noodzakelijk is om het in Nederland bestaande „gebrek in het onderling contact tusschen de plaatselijke beurzen en het volledig gemis aan contact tusschen de vakkundige afdelingen” op te lossen. „Waarom zou”, aldus de heer Bakker, „de arbeidsbemiddeling niet, op soortgelijke wijze als de arbeidsinspectie, kunnen geleid worden uit één centraal punt, dat het geheele bedrijf overziet en niet de bewoners van enkele streken of gemeenten, die toch reeds in verschillende opzichten bevoorecht zijn, doen genieten van voordeelen, welke de ingezetenen van kleinere, afgelegen gemeenten volkomen moeten derven?” In het vervolg van zijn artikel wordt dan het pleit gevoerd voor de instelling van een Rijksarbeidsbeurs. Hoewel de uitwerking van deze gedachte nagenoeg afwezig blijft en ook de motiveering zeer zwak is, is dit artikel uit historisch oogpunt gezien wel van belang, omdat gevoelig kan worden aangemerkt, dat deze gedachte reeds leefde in het bewustzijn van vele werkers op het terrein der arbeidsbemiddeling.

Een ander belangrijk moment is het in 1922 gepubliceerde boek van W. F. Detiger „De vraagstukken der arbeidsmarkt”. Deze schrijver legt meer dan wezen der arbeidsbemiddeling. De arbeidsbeurs heeft zich te beschouwen „als in dienst van het bedrijfsleven, als de verzorgster der arbeidsmarktbelangen van de groepen, die dat bedrijfsleven beheerschen. Door dat te dienen, dient zij het algemeen belang”. Hier derhalve het positieve afdzien van een streven, dat uitsluitend gericht is op een behartiging van puur sociale belangen, genomen in de beperkte beteekenis van dit woord, en een zich meer richten op de onmiskenbaar economische zijde, welke aan de arbeidsbemiddeling verbonden is. En toch staat het probleem der werkloosheid bij hem nog te veel in het centrum. Dit blijkt wel heel duidelijk, als hij de middelen ter bestrijding van de werkloosheid bespreekt. Hij noemt dan o.m. „organisatie van de arbeidsmarkt, de regularisatie van het voorhanden werk”. Arbeidsbemiddeling is inderdaad een

middel ter bestrijding der werkloosheid, maar als factor ter bestrijding zal het middel dan alleen opgaan, wanneer de resultaten niet direct, doch indirect worden verkregen, nl. door het bedrijfsleven te ontlossen van de zekere, durend het bedrijfsleven en zijn ontwikkeling belemmerende moeilijkheden ten aanzien van de personeelsvoorziening. Hoe vlotter het bedrijfsleven zich kan ontplooiën, des te grooter in aantal zijn de mogelijkheden tot het tewerkstellen van veel arbeiders.

Omstreeks 1930 komt er evenwel meer teekening. De totstandkoming eener Arbeidsbemiddelingswet kan als uitdrukking worden beschouwd van de toenemende belangstelling, hoewel de wet slechts den bestaanden toestand consolideerde en niet direct een aanmoediging inhield om aan het economisch aspect der bemiddeling meer aandacht te besteden. Vooral wanneer dit wordt gezien in het licht van de in hetzelfde jaar voor de Vereeniging van Nederlandsche Arbeidsbeurzen behandelde praeadviezen over het onderwerp: „Op welke moeilijkheden stuit de binnenslandsche verplaatsing van arbeidskrachten, waaraan nijverheid, landbouw en verkeer behoefte hebben en hoe kunnen die moeilijkheden worden verminderd?” springt dit wel in het oog. Evenwel bleef gedurende de dertiger jaren de aandacht op dit punt geconcentreerd en talrijk zijn de artikelen, prae-adviezen en zelfs dissertaties, die daarvan getuigenis afleggen. Als een van de laatste uitingen vóór de reorganisatie van 1 Mei 1941 kan worden beschouwd het rapport van de Commissie Van Lidth de Juede, ingesteld door de Nederlandsche Maatschappij van Nijverheid en Handel, welke Commissie de opdracht had na te gaan, of, en, zoo ja, op welke wijze het door doelmatiger organisatie mogelijk zou zijn een volledig overzicht te verkrijgen van alle beschikbare werklooze arbeidskrachten. Het rapport van deze commissie is 11 Januari 1940 bij de betrokken Maatschappij ingediend. Weliswaar treft hier wel het aspect: werkloosheid, doch gezien den ernstigen toestand, waarin zich het Nederlandsche economische leven in de voorafgaande jaren bevond, wekt dit geen bevreemding. Juist door de omstandigheid, dat de oorzaak der werkloosheid geheel buiten de controle van het Nederlandsche bedrijfsleven omging — immers, een en ander was in hooge mate een gevolg van internationale moeilijkheden —, was men wel gedwongen zich op meer secundaire maatregelen te werpen om den te hoog gestegen nood te verzachten. Desondanks valt op te merken, dat men deze studie niet heeft gezien als een middel tot bestrijding der werkloosheid, doch meer als een poging om te komen tot een registratie van alle voor arbeid in aanmerking komende krachten, zoowel werkend als werkloos, om op die wijze over een volkomen overzicht te beschikken van de arbeidsmarkt. Vandaar, dat de commissie dan ook tot de slotsom komt, dat er moet komen een wettelijk verplichte registratie van alle werknemers, wier loon beneden een zekere loongrens blijft, met invoering van een arbeidsboekje voor elken arbeider individueel. Een dergelijke maatregel wordt dan ook een belang geacht, niet alleen voor het bedrijfsleven in engeren zin, maar ook voor onze volkshuishouding als geheel.

Wanneer dit laatste in verband wordt gebracht met wat in het Juli-nummer van den jaargang 1940 van „Maatschappijbelangen” werd geschreven, nl. dat de arbeidsbeurzen „hun ambtelijk-administratief karakter moeten verliezen en meer (overheids-)organen van het bedrijfsleven moeten worden”, blijkt wel heel sterk, dat de oorspronkelijke doelstelling der openbare arbeidsbemiddeling is losgelaten en dat men deze overheidszorg thans veel meer als een economische gaat zien. Geen wonder is het dan ook, dat dit tijdschrift eenige maanden later de nieuwe organisatie der arbeidsbemiddeling, welke bij besluit van den Secretaris-Generaal van het Departement van Sociale Zaken van 24 September 1940 wordt ingeluid, met waardeering begroet en dan nogmaals de aandacht vestigt op de groote

noodzakelijkheid een goede registratie te verkrijgen van de beroepszoekenden. Aan het artikel, dat hierop betrekking heeft wordt de volgende passage ontleend: „De thans aangekondigde hervorming opent ook den weg tot verdere verbetering. De voorlichting bij beroepskeuze zal moeten uitgroeien tot selectie der beroepszoekenden. Door middel van een intelligentieonderzoek zal moeten worden uitgemaakt, wie geschikt zijn voor welk soort arbeid, en voor zoover het jeugdige arbeidskrachten betreft, voor opleiding in de bedrijven. Een dergelijke selectie zou door de gewestelijke arbeidsbureaux moeten geschieden, in samenwerking met het bedrijfsleven... De arbeidsbureaux zullen zich meer moeten oriënteren naar de behoeften en wenschen van het bedrijfsleven, de ondernemingen zullen zich dan meer tot deze instellingen moeten en kunnen richten voor het krijgen van hun personeel”.

Voor al wanneer de tijd, waarin de reorganisatie der arbeidsbemiddeling plaats heeft gevonden en feitelijk nog verder zal moeten plaatsvinden, in aanmerking wordt genomen, krijgen deze wenschen meer inhoud. Immers de ervaring leert, dat, zoodra de oorlog beëindigd is, enorme eischen aan de personeelsvoorzieningen zullen worden gesteld. De overgang van een oorlogs- en surrogaat-industrie in een nijverheid voor normale doeleinden, vooral bij het groote gebrek, dat aan de meest noodzakelijke producten zal blijken te bestaan, zal zoo snel mogelijk moeten plaatsvinden, zoodat reeds aanstands uit geschikt personeel moet worden geput. Een goede organisatie der openbare arbeidsbemiddeling nu kan in dezen reeds van veel beteekenis zijn. Het is voor het bedrijfsleven dan ook wel van belang terdege kennis te nemen van de wijze, waarop de openbare arbeidsbemiddeling thans is georganiseerd, over welke hulpmiddelen men de beschikking heeft en waartoe het apparaat zich zal kunnen leenen. Een hieraan te wijden nadere beschouwing zal vooral hierop gericht zijn, hoewel uit den aard der zaak niet zal worden nagelaten op enkele punten, die verbetering behoeven, de aandacht te vestigen. Achtereenvolgens zullen in een tweer-artikelen behandeling vinden: a. de beteekenis der reorganisatie, zoodat deze uit wet en verordening kan worden afgelezen; b. het bemiddelingswerk, en c. de wetenschappelijke hulpmiddelen.

W. v. d. MAST.

DE ECONOMISCHE POSITIE VAN ZWITSERLAND.

Teneinde enig inzicht te krijgen in de momentele economische positie van Zwitserland, met name in verband met de door de oorlog steeds groter wordende economische moeilijkheden voor dit land, zullen wij aan de hand van een aantal statistische gegevens allereerst trachten de voornaamste trekken van het Zwitserse economisch leven na te gaan.

Structuur van de buitenlandse handel.

Het buitenlands handelsverkeer vertoonde in de onmiddellijk aan het uitbreken van de oorlog voorafgaande jaren het volgende beeld ¹⁾:

Handelsbeweging van Zwitserland 1936-1938 (in mill. frs.)

Jaar	Invoer			Uitvoer		
	Levensmiddelen	Grondstoffen	Fabrikaten	Levensmiddelen	Grondstoffen	Fabrikaten
1936	354,9	405,4	506,0	60,7	65,4	755,5
1937	484,6	669,1	653,5	75,1	108,8	1102,2
1938	445,9	570,0	591,0	79,2	85,8	1151,6

¹⁾ De gegevens betreffende de buitenlandse handel zijn ontleend aan, of berekend aan de hand van het „Monatsbericht der Schweizerischen Nationalbank“ Jan. 1938 en Jan. 1939; het „Statistisch Jaarboek van de Volkenbond“ 1936/37 en het „Jahrbuch der Schweiz“ 1936.

Een nadere analyse van de post „fabrikaten“ wordt in onderstaande tabel weergegeven:

In- en uitvoer van „fabrikaten“ (in mill. frs.).

Jaar	Productiemiddelen		Overige „fabrikaten“	
	Invoer	Uitvoer	Invoer	Uitvoer
1936	233,9	248,1	272,1	507,4
1937	318,7	372,5	334,8	729,7
1938	318,9	446,2	272,1	705,4

Het karakter van het Zwitserse economisch bestel komt hierin duidelijk naar voren, nl. uitvoer van industriële producten, voornamelijk eindfabrikaten, invoer van levensmiddelen en grondstoffen.

Om het handelsverkeer met het buitenland nog iets nader te typeren, vermelden wij, dat van de uitvoer (naar waarde gemeten) over de jaren 1936, 1937 en 1938 gemiddeld 38,4 pCt. kwam voor rekening van de metaalindustrie, 15,4 pCt. van de textielindustrie en 15,3 pCt. van de chemisch-pharmaceutische industrie; het aandeel van de uurwerkindustrie in het totaal van de metaalindustrie bedroeg 50 pCt.

Ten aanzien van de invoer kan nog het volgende worden opgemerkt:

Als men het verbruik gelijk stelt aan de binnenlandse productie, vermeerderd met de invoer, dan kan men voor 1936 de volgende tabel opstellen, waarbij tevens, in verband met de zeer grote moeilijkheden, die de Zwitserse

Herkomst, invoer en verbruik van enkele artikelen in 1936.

Artikel	Verhoud. invoer en verbruik ¹⁾	Gebieden van herkomst ²⁾			
		Overzee ³⁾	Duitsland	Frankrijk	Italië
	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.
Ijzer en staal	100	4	-38	30	
Koper	100	55	10		
Petroleum, benzine enz.	100	56	2,5		
Steenkool	100	8	58	16	
Wol	96	45		36	
Ruwe zijde	100			39	31
Katoen	100	100			
Tarwe	79	49		2	
Suiker	93	23			

¹⁾ Op basis van hoeveelheden. ²⁾ Op basis van waarden. ³⁾ Incl. Groot-Brittannië.

aanvoer van overzee ondervindt, het aandeel van enkele der voornaamste importgebieden is aangegeven.

Zoals uit de eerste tabel bleek, geeft de handelsbalans van Zwitserland een invoeroverschot aan. Tegenover het hierdoor veroorzaakte tekort op de betalingsbalans staan als compenserende posten de belangrijke inkomsten uit hoofde van het vreemdelingenverkeer, alsmede de rentebedragen, die Zwitserland als crediteurenland toevoelen.

Na deze korte schets zullen we nu trachten na te gaan, welke invloeden de oorlog op het economisch leven heeft gehad, en in hoeverre men er in Zwitserland in is geslaagd om — gezien de grote mate van afhankelijkheid van het buitenland — het hoofd boven water te houden.

Het internationale handelsverkeer.

Globaal gesproken kan men zeggen, dat het internationale handelsverkeer van Zwitserland zich tot het midden van 1940 vrij goed heeft weten te handhaven. Met het intreden van Italië in de oorlog in Juni 1940 kwam echter een kentering en sindsdien hebben de moeilijkheden zich voortdurend opgestapeld.

Het conflict Italië—Griekenland maakte het charteren van schepen onder Griekse vlag — waarvan door Zwitserland veelvuldig gebruik werd gemaakt — onmogelijk, terwijl de uitbreiding van de oorlog tot de gehele Balkan in het voorjaar van 1941 ook de aanvoer van deze zijde zoo goed als geheel deed ophouden.

Vooral ten aanzien van de petroleum- en benzineleveranties uit Roemenië, die vrijwel geheel tot het verleden zijn gaan behoren, is dit een ernstige tegenslag.

Het deelnemen van Rusland aan de strijd maakte het in Februari 1941 met die Staat afgesloten handelsverdrag illusoir, wat onder meer betekende, dat één van de laatste mogelijkheden tot katoen-import was weggevallen.

De Engelse blokkade werd over de gehele linie verscherpt, „navicerts” voor grondstoffen, bestemd voor doorvoer naar Zwitserland, werden niet meer afgegeven.

Voor de overzeese handel was Lissabon een gewichtigsteunpunt; het was daarom een belemmering te meer, toen Portugal — wegens de steeds groter wordende moeilijkheden met de belligerenten — in de loop van 1941 weigerde, andere dan Portugese waren naar oorlogvoerende landen te verschepen.

Om althans gedeeltelijk in al deze leemten te kunnen voorzien, heeft men een eigen koopvaardijvloot opgebouwd, voorlopig uit zeven schepen bestaande²⁾.

Tot welke middelen men tenslotte zijn toevlucht heeft moeten nemen, moge blijken uit het volgende:

Teneinde de goederen, die zich in Lissabon opstapelden, toch nog aangevoerd te krijgen, vervoerde men deze per spoor naar de Spaanse grens, vandaar per vrachtauto naar de Franse grens en verder weer per spoor naar Zwitserland.

Toen dit ietwat zonderlinge transport met veel moeite en kosten was georganiseerd, bleken er toch nog zo vele hindernissen te bestaan, dat men het tenslotte heeft moeten staken, zodat grote voorraden opgestapeld bleven.

Kort geleden heeft men echter kunnen lezen, dat belangrijke goederenhoeveelheden uit Spanje en Portugal in Zwitserland zijn gearriveerd³⁾.

Uit dit alles blijkt wel, dat Zwitserland noodgedwongen zich continentaal moet gaan oriënteren. Voor de import zal dit waarschijnlijk moeilijker zijn dan voor de export, zoals ten dele reeds uit het voorgaande voortvloeit.

Ook bij de uitvoer echter ondervindt men daarbij moeilijkheden, vanwege het feit, dat vele Zwitserse exportgoederen een luxe-karakter dragen en in elk geval groten-deels goederen zijn, bestemd voor civiel verbruik. Oorlogvoerende landen zijn uiteraard weinig geneigd uit deze categorieën veel goederen te importeren.

Bij de bespreking van de afzonderlijke industrieën zullen wij nog nader ingaan op de import- en exportbelemmeringen ten aanzien van grondstoffen en eindproducten.

In het bovenstaande werd reeds opgemerkt, dat 1940 nog een niet al te abnormaal jaar was; een vergelijking van 1941 met 1940 doet de achteruitgang van de verzorgingstoestand echter duidelijk zien.

Door de zéér sterke prijsstijging, vooral van de importgoederen, krijgt men evenwel geen juist beeld van de hoeveelhedenveranderingen, als men slechts oordeelt op grond van een vergelijking van de jaarcijfers betreffende de buitenlandse handel van 1940 en 1941.

Na correctie voor deze prijsveranderingen blijkt, dat de uitvoerhoeveelheid op hetzelfde niveau lag als in 1940, terwijl echter de ingevoerde hoeveelheid goederen met 22 pCt. daalde.

	Invoer (in mill. frs.)	Uitvoer
1940	1.853	1.316
1941	2.024	1.463

Als men dus uit bovenstaand staatje ziet, dat het invoeroverschot in geld in 1941 nog groter was dan in 1940, dan kan men concluderen, dat Zwitserland voor eenzelfde hoeveelheid uitvoergoederen belangrijk minder invoergoederen terug kreeg, of, m. a. w., dat de ruilvoet in be-

²⁾ Voor bijzonderheden hieromtrent zij verwezen naar het artikel van Mr. J. Barents: „Een Zwitsersche zeerecht tot stand gekomen”, in de „E.-S.B.” van 10 December 1941.

³⁾ „N.R.C.”, Avondblad, 15 Juni 1942.

langrijke mate ongunstiger is geworden. Deze tendens heeft zich ook in 1942 voortgezet.

De oorzaak van de sterke prijsstijging der importgoederen ligt voornamelijk bij de vervoerkosten (vracht en assurantie). Ter illustratie geven wij één voorbeeld.

	Prijs Juli 1939	Prijs Dec. 1941	Prijs- stijging	Waarvan vracht en assurantie
100 kg tarwe uit Canada	frs. 13.35	frs. 49.85	frs. 36.50	frs. 32

Industrie.

Allereerst zal nu worden getracht de invloed van een en ander op de toestand van de industrie na te gaan.

Het algemene beeld was in 1940 en 1941, zolang men nog aan grondstoffen kon komen, gunstig te noemen. De Zwitserse Regering had voor een belangrijke voorraadvorming zorg gedragen en hierop steunend kon de industrie dan ook op volle kracht werken.

In de loop van 1941 en 1942 begon dit gunstige beeld echter langzamerhand te vervagen. De voorraden slinken en de werkloosheid neemt toe.

Er ontstaat weer een werkloosheidsvraagstuk en na veel wikken en wegen is onlangs een plan van openbare werken opgesteld, dat voorziet in de aanleg van wegen, spoorwegen, vliegvelden, enz. De totale uitgaven voor dit project worden geraamd op 4.680 mill. Zw. fr.

Zoals reeds gezegd, is de grondstofpositie voortdurend moeilijker geworden en het is dan ook niet te verwonderen, dat het grondstofverbruik niet geheel vrij kon worden gelaten.

Zo ging de Regering over tot een verbod van bepaalde toepassingen van schaarse grondstoffen. Voor uitbreiding en oprichting van bedrijven is daarenboven een vergunning nodig, wat dus neerkomt op een investeringscontrole.

Van de afzonderlijke industrietakken bezien wij nog de textiel- en de metaalindustrie, die tezamen ruim 50 pCt. van de export voor hun rekening namen.

Textielindustrie.

Deze tak van bedrijf is wel het zwaarst getroffen. Tot midden 1940 ging het nog tamelijk wél, maar daarna hield zo goed als elke invoer van grondstof op, zowel van katoen als wol. Alleen uit Rusland kon nog een tijdlang katoen worden geïmporteerd, waaraan in Juni 1941 ook een eind kwam. In 1941 kon men nog slechts een fractie van de behoefte uit de Verenigde Staten betrekken.

De autoriteiten hadden voor aanzienlijke voorraden gezorgd en hierop — aangevuld met kunstzijde en celwol — moet men dan voortaan teren. De bedrijvigheid krimpt dan ook gaandeweg in, en steeds meer werkkrachten moeten worden ontslagen.

Voorzover niet belemmerd door grondstofschaarste werkt men op volle kracht, daar er orders in overvloed zijn, zowel door de grote militaire behoeften, als ook van civiele zijde, o. a. door de brandstofschaarste, die een grote vraag naar wollen producten deed ontstaan.

Metaalindustrie.

Deze bedrijfstak biedt vrijwel hetzelfde beeld als de textielnijverheid: nl. tot midden 1940 bevredigend, daarna komen de moeilijkheden. Echter is de grondstofpositie beter dan bij de textielindustrie, daar men hier niet in zo vergaande mate aangewezen is op aanvoer van overzee. De uitvoer is tijdens de duur van de oorlog ook sterk bemoeijkt, voorzover het producten betreft, die van géén militaire betekenis zijn. Vooral dus t. a. v. de uurwerkindustrie en ook van de electro-industrie ondervindt de afzet, ook naar Europese landen, ernstige belemmeringen.

De moeilijkheden bij de grondstofvoorziening zijn echter van ernstiger aard dan die bij de uitvoer van eindproducten. De toestand van de machine- en electroindustrie is, wat de orderpositie betreft, gunstig, ten gevolge van de om-

vangrijke binnenlandse investeringen der consumptiegoederenindustrie. Het aantal arbeiders, werkzaam bij de georganiseerde machineindustrie is in de loop van 1941 zelfs gestegen van 78.250 op 81.360.⁴⁾

Hierbij kan — in verband met de grondstofmoeilijkheden — nog worden opgemerkt, dat Zwitserland zelf — o. a. in de Jura — ijzerertslagen bezit, die echter nog niet worden geëxploiteerd. De kwaliteit van deze ertsen schijnt vrij slecht te zijn. Bij voldoende exploitatie zou de ijzerbehoefte naar schatting voor ongeveer 25 pCt. kunnen worden gedekt.

Van de verdere industriën zijn nog te noemen de chemisch-pharmaceutische industrie, de chocolade-industrie en de leerindustrie. Ook hier geldt hetzelfde, nl. voorzover er nog grondstof is, volledige bedrijfsbezetting.

Slinkende voorraden en ineenschrompelende import vormen echter ook voor deze industrieën een steeds ernstiger bedreiging. Slechts de chemische industrie heeft een belangrijk voordeel in het feit, dat Zwitserland rijke steenzoutlagen bezit, waardoor het voor vele van de voor deze industrie benodigde grondstoffen de eigen behoefte kan dekken.

Voor alle industrieën geldt tenslotte, dat zij te lijden hebben onder het nijpend kolengebrek, terwijl de electriciteit, ook voor krachtverbruik, tevens is gerantsoeneerd⁵⁾.

Vreemdelingenverkeer.

Zoals te verwachten viel, heeft deze welvaartsbron zwaar van de oorlog te lijden. Bedroegen in 1940 de ontvangsten uit hoofde van het vreemdelingenverkeer nog slechts $\frac{1}{4}$ van die van 1939, sinds 1941 staat het toeristenverkeer van buitenlanders praktisch geheel stil. Vooreerst betekent dit een nadeel voor de positie van de betalingsbalans. Immers, daar de handelsbalans passief is, moeten — ter verevening van de betalingsbalans — andere posten dit tekort aanvullen; van deze posten vormt het vreemdelingenverkeer een voornaam onderdeel.

Aangaande de baten, welke het vreemdelingenverkeer aan de betalingsbalans toevoegt, zijn ons geen nauwkeurige cijfers bekend, alleen enkele ruwe benaderingen. Zo bedroegen de hotelontvangsten in de jaren 1937 en 1938 gemiddeld per jaar 300 mill. frs. Een globale berekening leert, dat hiervan ongeveer 175 mill. frs. voor rekening komen van buitenlandse gasten. Uiteraard geven deze nog belangrijk meer uit dan voor hotelkosten.

Verder is bekend, dat na September 1939 de vóór die tijd voortdurend actieve betalingsbalans passief is geworden en wel in zodanige mate, dat de Nationale Bank in de eerste acht oorlogsmaanden 324 mill. frs. aan goud en deviezen moest afgeven.

Het hotelwezen ondervond van een en ander zulk een nadelige invloed, dat steunmaatregelen niet konden uitblijven, waartoe de Regering dan ook is overgegaan.

Landbouw.

Gezien de economische structuur van Zwitserland, behoeft het geen verwondering te wekken, dat de voedselvoorziening een moeilijk probleem vormt. De eis, die aan de Zwitserse landbouw wordt gesteld, is dan ook: uitbreiding en intensivering van de bebouwde oppervlakte.

Het plan van Dr. Wahlen, dat door de Bondsregering in beginsel is aangenomen, voorziet in een uitbreiding van de bebouwde oppervlakte van 215.000 ha tot 500.000 ha (hetgeen doet vermoeden, dat het plan slechts op lange termijn kan worden verwezenlijkt).

Het voorjaar van 1941 bracht een verhoging van de bebouwde oppervlakte tot 270.000 ha en voor 1942 verwacht men een stijging tot 310.000 ha. Ook in Zwitserland is het nodig ten behoeve van de landbouw de veeteelt in

⁴⁾ Men zie de „Frankfurter Zeitung“ van 25 Juli 1942: „Vollbeschäftigung im Schweizerischen Maschinenbau“.

⁵⁾ Vergelijk voor de mede met dit laatste samenhangende verkeers- en transportmoeilijkheden de „E.-S. B.“ van 11 Maart 1942: „Zwitsersche verkeersproblemen in den huidige oorlog“.

te krimpen; het plan-Wahlen voorziet in een inkrimping van de rundvee- en varkensstapel met 20, resp. 50 pCt.

Overigens wordt de grootste moeilijkheid gevormd door het gebrek aan geschikte arbeidskracht. Op grond van de Verordening op de Burgerlijke Dienstplicht kan dwang worden uitgeoefend ten behoeve van het verkrijgen van werkkrachten voor de landbouw en wordt het mogelijk, dat bijv. werklozen, studenten, emigranten en geïnterneerden onder bepaalde omstandigheden worden opgeroepen tot het verrichten van handarbeid.

Daar — zoals we zagen — aan de andere zijde het sociale probleem wordt gevormd door het overtollig worden van steeds meer arbeidskrachten bij de industrie, ligt het voor de hand de twee problemen — schaarste aan werkkraft in de landbouw en teveel in de industrie — in hun mogelijke oplossingen met elkaar te combineren, in welke richting men dan ook reeds is gegaan.

Verzorgingstoestand van de bevolking.

Het zal na het bovenstaande wel duidelijk zijn, dat men ook in Zwitserland niet aan de rantsoenering heeft kunnen ontkomen en gaandeweg heeft men de rantsoenering dan ook tot meerderé artikelen moeten uitstrekken.

In onderstaande tabel wordt van een en ander een overzicht gegeven. De cijfers omtrent het normaal verbruik zijn ontleend aan een budgetonderzoek, ingesteld in de jaren 1936 en 1937. Het normale verbruik per persoon als basis voor een vergelijking met de rantsoenen is uit deze budgetstatistiek echter niet exact te bepalen.

Het verbruik per gezin is bekend, evenals de gemiddelde gezinsgrootte. Het quotiënt is niet een juiste vergelijkingsmaatstaf, omdat de grootte der rantsoenen is aangegeven voor volwassenen, terwijl kinderen waarschijnlijk kleinere rantsoenen hebben. Anderzijds is bekend het aantal „consumptie-eenheden“ per gezin, waarbij als „consumptie-eenheid“ het gemiddelde gebruik van een volwassen man geldt, en vrouwen en kinderen van de verschillende leeftijden worden „omgerekend“ tot volwassen mannen (bijv. een volwassen vrouw is 0,8 volwassen man; een 9-jarige jongen is 0,3 volwassen man).

Als we het quotiënt nemen van gezinsverbruik en gezinsgrootte in consumptie-eenheden is de vergelijking met de rantsoenen naar de andere kant onjuist. Daarom moest een tussenweg worden gevolgd.

Het betreffende budgetonderzoek strekte zich uit over 1454 gezinnen van arbeiders en ambtenaren („unselbständige Erwerbende“). De gemiddelde gezinsgrootte bedroeg in hoofden en consumptie-eenheden resp. 3,8 en 2,32. Als gemiddelde gezinsgrootte nemen wij voor de samenstelling van de tabel 3, op grond van verschillende overwegingen. Deze 3 zouden we dus kunnen noemen: de gezinsgrootte in „rantsoenerings-eenheden“.

Rantsoenen en normaal verbruik in grammen per maand.

Artikel	Maandrantsoen ¹⁾		Normaal ²⁾ Verbruik	Verzorgingstoestand in pCt.
	Bijinvoering v. d. rantsoen.	Momenteel ³⁾		
Suiker	1500	600	2400	25
Peulvruchten	250	400	666	60
Macaroni e.d.	750	350	2272	59
Meel, griesmeel, maïs	2500	500		
Rijst-, haver- en gerstproducten	1000	500	711	56
Spijsvet en tafelolie ..	750	400		
Boter	400	450	667	68
Kaas	400	700 ⁴⁾	522	96
Koffie, thee, cacao ..	250	250 ⁴⁾	377	66
Vlees	2000	500 ⁴⁾	2611	28
Eieren	3 ⁵⁾	3 ⁵⁾	13,6 ⁵⁾	22
Brood	6750	6750 ⁵⁾	6750	100

¹⁾ Ontleend aan „N.R.C.“, Ochtendblad, 21 Maart 1942.

²⁾ „Haushaltungsrechnungen von Familien unselbständiger Erwerbenden“, Sonderheft 42 der „Volkswirtschaft“, blz. 108.

³⁾ Maart 1942. ⁴⁾ Eerste rantsoenerings-maatregel. ⁵⁾ Stuks.

⁶⁾ Van 1 April 1942 af. ⁷⁾ Van 1 Augustus 1942 af. Bron: „Europa-Kabel“, 24 Juli 1942.

Zeep, schoenen en textielwaren zijn eveneens gerantsoeneerd, melk is gerantsoeneerd op basis van het verbruik in 1939, terwijl aardappelen nog vrij zijn.

Met ingang van 1 Juli zal een geheel nieuw systeem van rantsoenering worden ingevoerd, gebaseerd op moderne wetenschappelijke inzichten in de menselijke voeding. Het voornaamste kenmerk is een sterke detaillering van de rantsoenen naar gelang van leeftijd en aard van de verrichte arbeid.

Van rantsoenering naar prijsbeheersing, „il n'y a qu'un pas". Beide begrippen zijn in oorlogstijd onverbreekelijk met elkaar verbonden; immers, rantsoenering zonder prijsbeheersing zou uitlopen op een uitgebreide handel in distributie-bescheiden, terwijl het omgekeerde — voor dagelijkse levensbehoeften althans — leidt tot veldslagen voor de winkeldeuren.

Vergeleken met September 1939 steeg tot het einde van 1941 het prijs-indexcijfer van importgoederen met 136 pCt., dat van de groothandelsprijzen met 85 pCt. en het indexcijfer van de kosten van levensonderhoud met 34 pCt.

Sterke sociale spanningen waren het gevolg van de stijgende kosten van levensonderhoud. Voortdurend heeft men loonsverhogingen geëist en wel tot een gelijk percentage als de stijging van de kosten van levensonderhoud. In principe wilde de Regering geen — of een geringe — loonsverhoging, om niet in de bekende vicieuze cirkel van stijgende prijzen en lonen te geraken. Tenslotte is men het eens geworden over een loonsverhoging met globaal 15 pCt.

De prijscontrole is voortdurend uitgebreid en geïntensiveerd, waarbij het de politiek der Regering was om vooral de prijzen der eerste levensbehoeften niet te laten stijgen. De broodprijs, die men wegens de vrij sterk gestegen kosten in de landbouw niet zonder nadere maatregelen op het oude peil kon handhaven, werd laag gehouden door middel van subsidies uit de Staatskas.

Openbare financiën en Centrale Bank.

Tenslotte zullen wij hier het financiële aspect der boven aangeduide problemen in het kort belichten. Ook daarbij blijkt de grote verbondenheid van deze vraagstukken. Bij de openbare financiën toch staan de zeer hoge defensie-uitgaven in het middelpunt en zij vormen — in combinatie met de rantsoenering en de prijsbeheersing — één van de wijzen, waarop zwevende koopkracht ontstaat, welke in dit kader één van de belangrijkste problemen vormt.

De buitengewone defensie-uitgaven zullen einde 1942 ongeveer het bedrag van 4700 mill. Zw. frs. bereiken (ter vergelijking diene, dat het nationale inkomen in 1938 rond 8200 mill. Zw. frs. bedroeg).

Een tweede wijze, waarop zwevende koopkracht ontstaat, is het liquidatieproces in het bedrijfsleven, waar door de vermindering van voorraden enz. steeds meer gelden vrijkomen.

Tenslotte een derde wijze van ontstaan — in Zwitserland quantitatief wellicht de meest belangrijke — nl. de aankoop door de Centrale Bank van buitenlandse deviezen, haar aangeboden door ingezetenen, vanwege de steeds kleiner wordende mogelijkheid tot goederenimport. Hierbij komt nog, dat van het derde kwartaal van 1940 af — in tegenstelling met voordien — er een netto-saldo verkopen van Amerikaanse effecten is ontstaan; een repatriëring van Zwitsers kapitaal dus, die, via aankoop van deze saldi door de Centrale Bank, de stroom naar de binnenlandse geldmarkt nog meer heeft doen aanzwellen.

Het is de politiek van de Zwitserse Regering geweest, de grote defensie-uitgaven niet inflatoir te financieren, d.w.z., zij heeft getracht de benodigde middelen te verkrijgen uit belastingen en consolidatie-leningen.

De volgende nieuwe belastingen werden in de loop van 1940 en 1941 ingevoerd:

1e. Het „Wehropfer", een vermogensheffing ineens van natuurlijke en rechtspersonen. Het percentage is progressief en varieert van 1½ tot 3. De inning wordt over drie jaar verdeeld en de opbrengst wordt geschat op 510 mill. frs.

2e. De „Wehrsteuer". Deze bestaat uit twee gedeelten: a. een progressieve inkomsten- met aanvullende vermogensbelasting. Het maximum-percentage bedraagt 6,5, resp. 3,5;

b. een belasting aan de bron van de opbrengst van waardepapieren en creditsaldi. Het tarief is 5 pCt., terwijl men de opbrengst schat op 80 mill. frs.

3e. De „Kriegsgewinnsteuer", een belasting op de overwinst boven een normale winst. Het percentage varieert van 50—70 pCt. De opbrengst wordt geschat op 100 mill. frs.

4e. Een „Wahenumsatzsteuer". Zij bedraagt 2 pCt. van detail-leveranties en 2½ of 3 pCt. op engros-leveranties. De opbrengst zal naar schatting 50 mill. frs. bedragen ⁵⁾.

Naast belastingheffing heeft de Bondsregering, vooral in 1941, in belangrijke mate zijn toevlucht tot leningen moeten nemen.

Emissies van obligaties in mill. frs. ¹⁾

	1939		1940		1941		1942 (1e kw.)	
	Totaal bedrag	Conversie	Totaal bedrag	Conversie	Totaal bedrag	Conversie	Totaal bedrag	Conversie
Staat			350		1150	320	400	400
Andere publ. lich.	57		68		198		100	100
Banken	28		82		88			
Pandbrieven	57	126	32	77	101	390	20	²⁾
Electriciteitsbedrijven	45		61		44		10	10
Bedrijfsleven	9		7		47			
Totaal	196	126	600	77	1628	710	530	510

¹⁾ Ontleend aan „Monats-Bulletin der Schweizerischen Kreditanstalt", Dec. 1939, Dec. 1940, Dec. 1941, Maart 1942.

²⁾ Gedeeltelijk.

Het grote bedrag aan conversies in 1941 houdt verband met de daling van de rentestand: het gemiddeld obligatierendement daalde van 3,75 pCt. in Dec. 1940 tot 3,04 pCt. in Juli 1941 en is zich sindsdien rond de 3 pCt. blijven bewegen.

Van de geplaatste leningen der Regering waren de rentetypes:

270 mill. frs. à 2½ pCt. (Looptijd 5 jaar.)
280 „ „ „ 3 „ („ 6 „)
720 „ „ „ 3½ „ („ 12 of 15 jaar.)
630 ¹⁾ „ „ „ 3½-4 „ („ 10 „ 12 „)

¹⁾ Een gedeelte hiervan, nl. 225 mill. frs., is een gestaffelde lening; de eerste vier jaren bedraagt de rente 3½ pCt., daarna 4 pCt. De overige 125 mill. frs. draagt 3½ pCt. rente.

Aandacht verdient nog de korte looptijd van enkele der Bondsemissies, nl. 280 mill. frs. met een looptijd van zes jaar en 270 mill. frs. met een looptijd van vijf jaar. Beide emissies waren oorspronkelijk groot 100 mill. frs., maar wegens het zéér grote succes — zij werden namelijk overtekend met 200, resp. -180 mill. frs. — werden zij verhoogd tot 270 en 280 mill. frs.

Dit houdt verband met de grote liquiditeit van het bedrijfsleven; men wenst de vrijgekomen gelden uiteraard te gebruiken voor zeer lange tijd te beleggen en hieraan de Overheid dus op deze wijze tegemoet gekomen.

Zoals uit het voorafgaande reeds is op te maken was de Zwitserse geldmarkt zéér ruim. Na een tijdelijke verkrapting omstreeks het midden van 1940, vooral door psychologische oorzaken (oppotting van bankbiljetten)

⁵⁾ De technische uitwerking van deze belasting is ons niet bekend; vast staat evenwel, dat er maar éénmaal wordt belast, hetzij op detail-, hetzij op engros-leveranties.

is de geldmarkt steeds ruimer geworden. Naast de reeds genoemde oorzaken heeft hiertoe eveneens meegewerkt de opheffing van het Valuta-Egalisatiefonds in de loop van 1940, waardoor in totaal rond 500 mill. frs. is vrijgekomen.

De biljettencirculatie vertoonde — na een stijging in 1940 van 2 mill. Zw. frs. op ruim 2,2 mill. Zw. frs. — in 1941 een rustig beeld en bedroeg eind 1941 2,3 mill. frs. Aan het einde April 1942 vertoonde de biljetten-circulatie zelfs weer een daling tot op ruim 2,2 mill. Zw. frs.

Globaal overzicht van de financiële positie¹⁾ in mill. frs.

Jaar	Tekort gewone dienst	Buitengewone militaire uitgaven	Dekking uit :		Nog te dekken dus globaal	Geconsolideerde Staatsschuld
			Extra belastingen Valuta-Eg.-fonds, langlopend schatk. papier	Leningen		
1940	30	} 4700	} 1300	350	2400	2776
1941	84			830		3661
1942	109					

¹⁾ Berekend aan de hand van verslagen van de „Schweizerische Nationalbank“ alsmede van het „Monatsbulletin der Schweizerischen Kreditanstalt“, Maart 1942.

Uit bovenstaande tabel kan gevoegelijk de conclusie worden getrokken, dat in 1942 nog meer Zwitserse staatsleningen zijn te verwachten. Immer er is nog een niet geconsolideerd begrotingstekort van 2400 miljoen Zw. francs, terwijl noch de politiek van de Regering, noch de ruimte van de geldmarkt de verwachting wet-tigen, dat dit tekort in deze omvang op korte termijn zou moeten worden gefinancierd.

De deviezenpolitiek stelde de Centrale Bank voor grote moeilijkheden, nl. door de blokkering der Zwitserse saldi door de Verenigde Staten op 14 Juni 1941.

Op 20 Juni d.a.v. werden de bepalingen enigszins verzacht, zo mocht men beschikken over deviezen, bestemd voor het verkeer met niet-geblokkeerde landen, niettemin bleef het dus niet mogelijk, de deviezenreserves optimaal — ten aanzien van de verzorgingstoestand van het land — aan te wenden.

Begin Mei van dit jaar zijn door de Verenigde Staten de Zwitserse saldi, tegelijk met de Zweedse, de Spaanse en de Portugese saldi vrijgegeven, op voorwaarde, dat de betreffende bedragen „uitsluitend ten profijte van en voor het gebruik door hun eigen onderdanen zullen worden bestemd“.

De goud- en deviezenvoorraad vertoonde het volgende beeld:

Febr. 1938	.....	4	mill. Zw. frs.
Juni 1939	.....	3,2	„ „ „
Juni 1940	.....	2,6	„ „ „
Juni 1941	.....	3,7	„ „ „
December 1941	.....	3,6	„ „ „

Het laatste bedrag bestond uit 2,9 mill. aan goud en uit 0,7 mill. aan deviezen; een groot deel van de dollartegoeden werd nl. in goud omgezet door de Centrale Bank.

Zoals men uit bovenstaande tabel ziet, was er tot Juni 1940 een belangrijke achteruitgang van de deviezenvoorraad te constateren, die onder meer toe te schrijven was aan het wegvallen van het vreemdelingenverkeer sinds het uitbreken van de oorlog. Na het midden van 1940 werd dit echter veel meer dan gecompenseerd door een repatriëring op grote schaal van Zwitsers kapitaal, waardoor de goud- en deviezenvoorraad zich grotendeels weer heeft kunnen herstellen.

J. ZIJLSTRA.

INGEZONDEN STUKKEN.

BELEGGINGSVRAGEN.

Dr. B. H. Holsboer schrijft ons:

Het artikel „Beleggingsvragen“ door W. J. v. d. Woestijne in het nummer van 8 Juli 1942, waarvan de strekking voor vele uit hun evenwicht geraakte beleggers zeker van belang is, geeft mij aanleiding tot een enkele opmerking.

De heer v. d. Woestijne laat den belegger de vraag stellen: Moet ik mijn kapitaal in aandelen of obligaties beleggen? En hij beantwoordt deze vraag, door er op te wijzen, dat dit een kwestie van koersen is. Prijzen en rendementen mogen nooit uit het oog worden verloren. Ik vraag mij af, of de serieuze belegger met dit antwoord iets verder gekomen is.

De belegger, aangenomen dat hij volkomen vrij staat in zijn keus tusschen aandeel en obligatie, heeft zeer exacte gegevens over de obligatie ter beschikking. De koers, het rentepercentage, de uitloting zijn bekend. Desgewenscht met hulp van de door vele banken en commissionairs regelmatig uitgegeven overzichten en tabellen kan hij tot een nauwkeurig inzicht in prijs en rendement komen. De eenige onzekere factor betreft de soliditeit van de obligatie-debitrice.

Van het aandeel is hem het verleden bekend en de koers, Het toekomstig rendement — hetwelk bepaalt of een koers al of niet te hoog is — kan niet aan de hand van exacte gegevens worden vastgesteld. De belegger kan daaromtrent een zekere „feeling“ hebben, hij kan het schatten, maar hij heeft niet de minste zekerheid dat het resultaat van deze „feeling“ of schatting ook inderdaad gelijk zal zijn aan de werkelijkheid, of deze althans min of meer zal benaderen. Het verleden van een aandeel kan aanwijzingen geven, doch bepalend zijn deze indices zeker niet.

De belegger, die wacht op een gemotiveerd antwoord op de vraag aandeel of obligatie, zal derhalve niet tot een conclusie kunnen komen.

In het bovenstaande werd aangenomen, dat de belegger bij zijn keus tusschen aandeel en obligatie volkomen vrij was, dat hij zich dus uitsluitend kon laten leiden door de resp. koersen van deze beleggingsobjecten. Ik meen echter, dat deze veronderstelling in het algemeen niet mag worden gemaakt. De belegger staat niet vrij in zijn keus, wil hij verantwoord zijn. Gezien de vele onzekere factoren, welke de vermogensbestanddeelen beheerschen en zullen beheerschen, is de solide belegger namelijk verplicht zijn vermogen zooveel mogelijk gedifferentieerd te beleggen, een zoo groot mogelijke risico-verdeeling toe te passen. De belegging van een vermogen dient dus verdeeld te worden over onroerend goed, hypothecaire vorderingen, aandelen en obligaties (pandbrieven), terwijl in deze verdeeling nog weer een zoo groot mogelijke onderverdeeling aan te brengen is. Op deze wijze blijven niet te voorziene verliezen steeds beperkt, terwijl deze meestal geheel of gedeeltelijk compensatie kunnen vinden in niet voorziene winsten op andere objecten.

De vraag aandeel of obligatie treedt in het kader van deze beleggingspolitiek eerst in de tweede plaats op. De kwestie is dan alleen van belang, indien men binnen de bestaande verhoudingen tusschen de verschillende beleggingssoorten kleine verschuivingen wensch aan te brengen. Hier kan men zich door zijn „feeling“ of door schatting laten leiden, daar het voor den belegger om slechts relatief kleine bedragen zal gaan.

Mochten beleggers de verhouding tusschen de verschillende vermogensbestanddeelen uit het oog verloren hebben en bijv. tot een relatief te groot belang bij aandelen zijn overgegaan, dan dienen zij zich te realiseeren, dat hun belegging gedeeltelijk in een speculatie is veranderd. Het is de verdienste van den heer Van de Woestijne

nog eens speciaal de aandacht gevestigd te hebben op de risico's, welke aan een dergelijke speculatie onder de huidige omstandigheden zijn verbonden.

OVERHEIDSMATREGELEN OP ECONOMISCH GEBIED.

HANDEL EN NIJVERHEID.

Aardolieproducten. Nadere voorschriften inzake inlevering en bewerking van gebruikte smeerolie, aanvullende bepalingen met betrekking tot het verbruik van speciale benzine. (E.V. 17/7/42, pag. 897; Stct. Nos. 130 en 133).

Advertenties. Vaststelling van richtlijnen voor het plaatsen van advertenties in nieuwsbladen en tijdschriften. (E.V. 10/7/42, pag. 866; Stct. No. 129).

Arbeidszaken. Vaststelling van een bindende regeling van loonen en arbeidsvoorwaarden voor de werknemers in de suikerindustrie. Nadere regeling van arbeidsvoorwaarden in de metaalnijverheid. (E.V. 10/7/42, pag. 867; Stct. Nos. 125 en 128).

Bakkerij. De toepassing van eenige bepalingen van het „Vestigingsbesluit Broodbedrijven” betreffende de minimum-eischen van handelskennis bij voortzetting door een anderen beheerder, is uitgesteld tot 1 Juli 1943. Verlenging van de saneeringsmaatregelen voor Amsterdamsche bakkerijen met 1 jaar tot 1 Juli 1943. (E.V. 3/7/42, pag. 834; 10/7/42, pag. 868; Stct. Nos. 123 en 125).

Buitenlandsche handel. Nadere bepalingen inzake den uitvoer van bloemwekerijproducten en bloembollen. (E.V. 10/7/42, pag. 866; Stct. Nos. 128 en 129).

Drukwerk. Aanzienlijke beperking van de vervaardiging van zgn. familiedrukwerken. (E.V. 17/7/42, pag. 898; Stct. No. 134).

Goederen voor Duitse Weermacht. Voorschriften inzake verpakking van goederen voor de Duitse Weermacht, waarbij ingesloten opgave van de namen van degenen, die de verpakking verzorgen alsmede van den inhoud verplicht is. (E.V. 17/7/42, pag. 896; Stct. No. 139).

Handel. Beperkende bepalingen inzake het verhandelen van isolatieband, instelling van inschrijvingsplicht voor handelaren in vloerzeil bij de sectie Linoleumindustrie van het Rijksbureau voor Verwerkende Industrieën, vervoerverbod voor ruwe wol, beperking van den handel in asfaltproducten, maatregelen inzake den handel in en het vervoer van teenhout en stokken, nadere bepalingen inzake den handel in stroovlas, beperking van de aflevering van zgn. persdraad, wijziging van de Handelsregisterwet o.m. met betrekking tot de heffing van inschrijvingsgelden en het heffen van opcenten hiervan. (E.V. 3/7/42, pag. 831/32 en 834; 10/7/42, pag. 866; 17/7/42, pag. 896/97; Stct. Nos. 123, 124, 128 en 132; V.B. No. 16).

Hout. Nadere voorschriften inzake het be- en verwerken van naaldhout. (E.V. 17/7/42, pag. 898; Stct. No. 133).

Industrie. Maatregelen inzake beperking van het afwerken van machines en apparaten. Nadere beschikking inzake het be- en verwerken van vaste brandstoffen en de productie van turf. (E.V. 3/7/42, pag. 832; 10/7/42, pag. 867; Stct. Nos. 123 en 128).

Nationale Plan. Nadere besluiten inzake de instelling van een Rijksdienst voor het Nationale Plan. (E.V. 10/7/42, pag. 868; Stct. No. 129).

Organisatie bedrijfsleven. Mededeeling inzake aanmelding bij de vakgroep „Tusschenpersonen” van de bedrijfsgroep „Schadeverzekering”.

Instelling van de vakgroepen Tusschenpersonen in huiden en leder, in kapok, in onroerende goederen, in rubber, in oliën, vetten en oliezaden, in kunstmeststoffen, in melkproducten, in koffie, in specerijen, in suiker, in gedroogde zuidvruchten en tabak, in thee, in groenten en fruit, in kaas, in cacao, in machines, in hout, in katoen en celvezels, in alcoholhoudende dranken, in visch, in wol,

in electrotechnische producten. (E.V. 3/7/42, pag. 830; Stct. No. 119).

Instelling van de vakgroep Groothandel in medische en pharmaceutische artikelen, van de vakgroepen Tusschenpersonen in sanitaire artikelen, in bloembollen, in papier en papierwaren, in textielgoederen, in speelgoederen, galanterieën, huishoudelijke, luxe, rookers-, sport- en aanverwante artikelen, in huishoudelijk glas, porcelein en aardewerk, in cellulose en houtslip, in granen, van de vakgroep Detailhandel in boeken, kantoorbenodigdheden en postzegels, alsmede van de Bedrijfsgroepen Lederverwerkende ambachten, Metalenverwerkende ambachten, Bouw- en Aardewerk-ambachten met verscheidene vak- en ondervakgroepen. (E.V. 10/7/42, pag. 865/66 en 868; 17/7/42, pag. 899; Stct. No.s 125, 126, 127 en 128).

Prijzeregelingen. Nadere prijsvoorschriften met betrekking tot de prijsvorming van ingevoerde goederen, prijzen van gebruikte goederen, maximum-prijzen voor rozijnen, maximum-prijzen ruw ijzer en walsproducten, prijzen van generator-anthraciet, prijzen spiering en pos, maximum-prijzen voor gemengd meel, statiegeld flesschen, prijzen van fijne zaaizaden, zaaiwikken, zaaifulpenen, glucose en suikerbietenzaad, prijzen van zuurkool en prijzen en leveringsvoorwaarden voor bepaalde soorten rijsmaterialen. (E.V. 3/7/42, pag. 830/31/32; 10/7/42, pag. 866; 17/7/42, pag. 896/97/98; Stct. Nos. 118, 120, 122, 123, 124, 126, 129, 130, 132 en 134).

LANDBOUW EN VOEDSELVOORZIENING.

Groenten en fruit. Nadere voorschriften inzake het pachten van ongeogstede prunen, appels en peren in het jaar 1942. Nadere beperkingen inzake de aflevering van groenten en fruit aan consumenten rechtstreeks door telers. (E.V. 3/7/42, pag. 833; 17/7/42, pag. 896 en 899; Stct. Nos. 123 en 132).

STATISTIEKEN.

DUITSCHER RIJKSBANK.

(in mill. R.M.)

Data	Goud en deviezen	Reuten-bank-scheine	Andere wissels, chèques en schatkistpapier	Beleeningen
15 Juli 1942	76,9	266,2	22.646,8	17,9
10 „ 1942	76,7	251,2	22.690,1	17,3
1 „ 1942	76,9	247,4	22.135,1	16,4
23 Aug. 1939	77,0	27,2	8.140,0	22,2

Data	Effecten	Diverse Activa	Circulatie	Rek.-Crt.	Diverse Passiva
15 Juli '42	18,2	1.155,5	20.436,9	2.712,9	528,9
10 „ '42	19,3	1.293,5	20.731,5	2.694,0	511,4
1 „ '42	19,8	1.569,3	20.316,6	2.757,8	473,9
23 Aug. '39	982,6	1.380,5	8.709,8	1.195,4	394,2

GEZAMENLIJKE STATEN VAN DE NATIONALE BANK VAN BELGIË EN VAN DE EMISSIEBANK TE BRUSSEL.

(in mill. Francs)

Data	Goud, specie, deviezen en Reutekredietkassen	Crediet a. h. particuliere bedrijfsleven	Crediet aan openbaar lichaam	Overheidsfondsen	Circulatie	Postcheque-ambt	Rekenings-Courant
16 Juli '42	42.267	500	21.230	2.066	57.578	3.865	3.867
9 „ '42	41.367	464	21.255	2.070	57.246	3.847	3.323
2 „ '42	41.190	530	21.021	2.059	56.744	3.842	3.474
24 Juni '42	40.693	486	20.510	2.021	55.806	3.903	3.257
18 „ '42	40.382	471	20.707	2.012	55.501	3.804	3.524
8 Mei '40	23.606	5.394	695	1.480	29.806	—	909

DE NEDERLANDSCHE BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Gouden munt en muntmater.	Circulatie	Andere opeisch. schulden	Beschikk. dekkings-saldo	Dekkings-perc.
27 Juli '42	938.869	2.451.255	148.212	1.155.219	36
20 „ '42	938.919	2.426.711	143.860	1.143.405	37
13 „ '42	938.914	2.413.040	148.083	1.102.797	37
6 Mei '40	1.160.282	1.158.613	255.183	607.042	83

Data	Totaal bedrag disconto's	Schatkist-prom. rechtstr.	Beleeningen	Papier op het buitenl.	Div. reken. (act.)
27 Juli '42	151.000	151.000	146.531	1.179.384	161.785
20 „ '42	145.000	145.000	153.941	1.140.800	178.889
13 „ '42	195.000	195.000	144.451	1.114.877	159.847
6 Mei '40	9.853	—	217.726	750	120.648

Verkorte balans op 27 Juli 1942.

Activa.		
Binnenl. Wissels, Promessen, enz.	{ Hfdbank. f 151.000.000 Bijbank " " Agentsch. " "	f 151.000.000
Papier op het buitenland	f 1.179.383.677	f 1.179.383.677
Af: Verkocht maar voor de Bank nog niet afgelopen	—	—
Beleeningen incl. voorschotten in rekening-courant op onderpand	{ Hfdbank. f 133.478.558 ¹⁾ Bijbank " 1.598.609 Agentsch. " 11.453.808	f 146.530.975
Op Effecten enz.	f 146.395.413 ¹⁾	
Op Goederen en Ceelen	" 135.562	
Voorschotten aan het Rijk	—	146.530.975 ¹⁾
Munt en muntmateriaal:		15.000.000
Gouden munt en gouden muntmateriaal	f 938.869.430	
Zilveren munt, enz.	" 6.229.103	
Belegging van kapitaal, reserves en pensioenfond's	" 945.098.533	
Gebouwen en meubelen der Bank	" 60.658.076	
Diverse rekeningen	" 4.000.000	
	" 161.784.543	
	f 2.663.455.804	
Passiva.		
Kapitaal	f 20.000.000	
Reservefond's	" 8.050.923	
Bijzondere reserves	" 19.564.874	
Pensioenfond's	" 13.142.399	
Bankbiljetten in omloop	" 2.451.254.680	
Bankassigtiën in omloop	" 16.982	
Rek.-Courant { Van het Rijk f — Van anderen " 148.195.674		148.195.674
Diverse rekeningen	" 3.230.272	
	f 2.663.455.804	
Beschikbaar dekkingssaldo	f 1.155.218.940	
Minder bedrag aan bankbiljetten in omloop dan waartoe de bank gerechtigd is	" 2.888.047.350	
Schatkistpapier, rechtstreeks bij de bank ondergebracht	" 151.000.000	
¹⁾ Waarvan aan Nederlandsch-Indië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad No. 99)	" 52.706.500	

STAND VAN 's RIJKS KAS.

Vorderingen.	15 Juli 1942	23 Juli 1942
Saldo van 's Rijks Schatkist bij de Nederlandsche Bank	f 21.743.433,40	f —
Saldo b. d. Bank voor Ned. Gemeenten	" 425.125,54	" 186.858,27
Voorschotten op ultimo Juni 1942 aan de gemeenten verstrekt op aan haar uit te keeren hoofdsom der pers. bel., aand. in de hoofdsom der grondbel. en der gem. fondsbel., alsmede op de belastingen en op de vermogensbelasting	" 15.057.377,62	" 15.057.377,62
Voorschotten aan Ned.-Indië ¹⁾	" 218.978.127,63	" 214.028.127,63
Idem voor Suriname ¹⁾	" 2.846.332,76	" 7.871.332,76
Idem aan Curaçao ¹⁾	" 250.283,23	" 280.283,23
Kasvord. wegens credietverstreking a. h. buitenland	" 24.923.944,08	" 21.285.253,22
Daggeldleeningen tegen onderpand	—	—
Saldo der postrek. van Rijks-comptabelen	" 126.386.174,88	" 111.394.748,80
Vordering op het Alg. Burg. Pensioenfond's ¹⁾	—	—
Vordering op andere Staatsbedr. en instellingen ¹⁾	" 33.413.915,87	" 33.469.622,52
Verplichtingen		
Voorschot door de Ned. Bank ingevolge art. 16 van haar octrooi verstrekt	f —	f 15.000.000
Voorschot door de Ned. Bank in reken.-cour. verstrekt	" —	" 1.747.806,79
Schuld aan de Bank voor Ned. Gemeenten	" —	" —
Schatkistbiljetten in omloop	" 110.106.000,—	" 110.106.000,—
Schatkistpromessen in omloop	" 2485.800.000,— ²⁾	" 2445.900.000,— ²⁾
Daggeldleeningen	" —	" —
Zilverbons in omloop	" 120.063.139,—	" 119.276.715,—
Schuld op ultimo Juni 1942 aan de gem. weg. a. h. uit te keeren hoofds. d. pers. bel., aand. i. d. hoofds. d. grondb. e. d. gem. fonds. alsmede op de bel. en op de vermogensbelasting	—	—
Schuld aan het Alg. Burg. Pensioenfond's ¹⁾	" 1.313.561,78	" 26.781.459,11
Id. aan het Staatsbedr. der P. T. en T. ¹⁾	" 297.376.715,82	" 283.719.289,29
Id. aan andere Staatsbedrijven ¹⁾	" 20.287.940,15	" 19.287.940,15
Id. aan div. instellingen ¹⁾	" 403.736.483,36	" 405.261.696,42
¹⁾ In rekg. crt. met 's Rijks Schatkist. ²⁾ Rechtstreeks bij De Nederl. Bank geplaatst f 184.000.000,— ³⁾ Idem f 135.000.000,—		

Alfabetische Index Overheidsmaatregelen op Economisch gebied

(Zie voor den alfabetischen index Overheidsmaatregelen in 1941 het Jaarregister 1941, laatste bladzijde.)

	Blz.		Blz.		Blz.	
Aardappelen	33, 47, 248, 314, 335	Kaas	75, 227, 315	Rubber	113, 123, 305	
Aardolieproducten	102, 345	Kamers van Koophandel	47, 184	Slachtvee	33, 59, 67, 248, 272	
Accijns	33, 185, 195	Kantoormachines	156	Smeerolie	102	
Advertenties	345	Kapok	101, 165	Spaar- en betaalzegelkasbedrijf	102, 227	
Afval	165	Keramische Industrie	58, 194	Spertijden Kleinbedrijf	75, 123	
Arbeidszaken	113, 189, 215, 227, 248, 272, 305, 325, 345	Klompen	272	Suikerbieten	205	
Bakkerij	335, 345	Kunstmest	59, 215, 335	Surrogaten	155	
Bank- en Credietwezen	33, 195	Kwekerij	59	Tabak	47, 58, 113, 195	
Bankwet 1937	195	Landbouw	33, 47, 59, 67, 75, 85, 93, 102, 155, 165, 195, 205, 215, 227, 248, 305	Tankgas	205	
Bedrijfsvorm	59	Landstand, Nederlandsche	33, 102, 272	Textiel	102, 325	
Bedrijfsorganisatie Vee en Vleesch	59, 305, 315	Leeningfond's 1940	102	Tuinbouw	33, 59, 102, 205, 227	
Belastingen	33, 59, 227, 248, 305	Loonbelasting	335	Turf	59, 335	
Binnenscheepvaart	33, 215	Machines	215	Tweelandenorganisaties	59	
Bloemkwekerij	59, 156, 238, 248	Meel en -producten	101, 195	Uien	33	
Boschbouw	155	Melk- en -producten	33, 205	Varkens	59, 227, 315	
Bouwnijverheid	47, 58, 113, 325	Merkengeld	113	Vee 67, 165, 185, 195, 205, 227, 248, 272, 315		
Buitenlandsche Handel	47, 59, 75, 101, 113, 155, 204, 215, 227, 238, 272, 314, 325, 345	Metalen	47, 58, 75, 155, 184, 195, 227, 238	Veenproducten	113	
Chemische Industrie	58, 184, 248	Middenstand	195, 215, 272	Veevoeder	47, 102, 238	
Deviezenverkeer	33, 59m 167, 335	Mijnbouw	305	Vennootschappen	325	
Diamant	113	Motorbrandstof	58, 165, 215, 305, 325	Vennootschapsbelasting	227, 305, 335	
Dividendbeperking	59, 335	Nationale Plan	101, 345	Verf en -grondstoffen	102, 165	
Drankwet	58	Nederlandsche Coöperatieve Raad	194	Vermogensbelasting	227, 305	
Drukwerk	345	Nicotine	102	Vervoerswezen	59, 102, 165, 248	
Economische Sancties	194	Oliën en vetten	102, 195, 215, 305	Vestigingseischen	102	
Eieren	248	Omzetbelasting	59, 102, 227, 315, 335	Vezelstoffen	215	
Electriciteit	334	Ondernemingsbelasting	227	Visscherij	33, 59, 102, 123, 215, 305, 325	
Electrotechnische Industrie	58	Oorlogschade	123, 184, 195	Vlas	59, 75, 227, 248	
Fruut	59, 315, 345	Oost-Compagnie, Nederlandsche	314	Vleesch	59, 165, 185, 205, 315	
Garnalen	123	Organisatie Bedrijfsleven, 47, 102, 113, 123, 165, 195, 204, 215, 227, 238, 248, 305, 314, 325, 335, 345	Paarden	215	Voerbieten	215
Gas	334	Paarden	215	Voedselvoorziening	33, 47, 59, 75, 123, 155, 185, 205, 227	
Gasgeneratoren	325	Pacht	67, 102, 123, 165, 335	Vijandelijk vermogen	215	
Gevoelste	47	Papier	58, 102, 195, 204, 215, 335	Warenwet	305	
Goederen voor Duitsche Weermacht	345	Pettersen	58	Wol	205	
Gort	335	Pensionbedrijven	58, 248	Wijnbelasting	33	
Grafische Industrie	58, 75, 194	Peulvruchten	205	Zaden 47, 59, 102, 123, 156, 195, 205, 335		
Granen	205	Pluimveehouderij	165, 248	Zuidvruchten	195	
Grasland	33, 67, 85, 155, 205	Postverkeer	59	Zuivel	227, 335	
Groenten	33, 155, 315, 335, 345	Prijnsregeling	47, 58, 75, 101, 113, 123, 155, 165, 184, 195, 204, 215, 227, 238, 248, 305, 314, 325, 335, 345	Radio	47	
Handel	204, 215, 227, 238, 248, 314, 325, 345	Rantsoneering	227	Registratierechten	59	
Hennep	205	Restaurants	75	Rijwielen	47, 123	
Hooi	335					
Hout	248, 272, 335, 345					
Industrie	238, 248, 345					